

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ความหลากหลายของพืชวงศ์กล้วยไม้ ตามวิธี Line transect method โดยใช้การสำรวจตามแนวเส้นทางศึกษาธรรมชาติและเส้นทางศึกษาซากดึกดำบรรพ์ เป็นพื้นที่ตัวแทนของอุทยานแห่งชาติภูเวียง จังหวัดขอนแก่น มีข้อสรุป อภิปราย และ ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาความหลากหลายชนิดของพืช การศึกษาพบกล้วยไม้ทั้งหมด 30 ชนิด เป็น จำแนกระดับวงศ์ย่อย ระดับสกุล และระบุนชนิด ได้ 4 วงศ์ย่อย คือ วงศ์ย่อย Neottioideae ได้แก่ *Tropida curculigoides* Lindl. วงศ์ย่อย Orchidoideae ได้แก่ สกุล *Habenaria* จำนวน 4 ชนิด วงศ์ย่อย Epidendroideae ได้แก่ สกุล *Dendrobium* จำนวน 4 ชนิด สกุล *Nervilia* จำนวน 2 ชนิด และสกุล *Arundina*, *Bulbophyllum*, *Eria* และ *Liparis* สกุลละ 1 ชนิด และวงศ์ย่อย Vandoideae ได้แก่ สกุล *Cleisostoma* และ *Eulophia* สกุลละ 3 ชนิด สกุล *Cymbidium* และ *Vanda* สกุลละ 2 ชนิด สกุล *Aerides*, *Doritis*, *Geodorum*, *Sarcoglyphis* และ *Sidenfadenia* สกุลละ 1 ชนิด ไม่สามารถระบุชนิดได้ 1 ชนิด คือ วานจงนาง (*Geodorum* sp.) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความหลากหลายของกล้วยไม้ในอุทยานแห่งชาติภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์ย่อย
1	เอื้องกุหลาบ**	<i>Aerides falcata</i> Lindl.	Vandoideae
2	หญ้าจิมฟันควาย*	<i>Arundina graminifolia</i> (D. Don.) Hochr.	Epidendroideae
3	สิงโตงาม**	<i>Bulbophyllum affine</i> Lindl.	Epidendroideae
4	เขาแพะ**	<i>Cleisostoma areitinum</i> (Rehb. f.) Garay	Vandoideae
5	ก้างปลา**	<i>Cleisostoma fuerstenbergianum</i> Krzl.	Vandoideae
6	เอื้องใบแก้ว**	<i>Cleisostoma subulatum</i> Blume	Vandoideae
7	กะระระร้อน**	<i>Cymbidium aloifolium</i> (L.) Sw.	Vandoideae

ตารางที่ 1 ความหลากหลายชนิดของกล้วยไม้ในอุทยานแห่งชาติภูเวียง จังหวัดขอนแก่น (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์ย่อย
8	จุหลัน*	<i>Cymbidium ensifolium</i>	Vandoideae
9	เอื้องยอดสร้อย**	<i>Dendrobium acinaciforme</i> Roxb.	Epidendroideae
10	เอื้องสาย**	<i>Dendrobium aphyllum</i> (Roxb.) Fischer.	Epidendroideae
11	ข้าวเหนียวลิง**	<i>Dendrobium delacourii</i> Guill.	Epidendroideae
12	เอื้องช้างน้ำ**	<i>Dendrobium pulchellum</i> Roxb. ex Lindl.	Epidendroideae
13	ม้าวิ่ง*	<i>Doritis pulcherrima</i> Lindl.	Vandoideae
14	เอื้องตาลหม่น**	<i>Eria tomentosa</i> (Koen) Hook.f.	Epidendroideae
15	หมูกิ่ง*	<i>Eulophia andamanensis</i> Rchb.f.	Vandoideae
16	หัวข้าวคัม*	<i>Eulophia graminea</i> Lindl.	Vandoideae
17	ว่านอึ่ง*	<i>Eulophia macrobulbon</i> (Par. & Rchb.f.) Hook.f.	Vandoideae
18	ว่านจุงนาง*	<i>Geodorum</i> sp.	Vandoideae
19	นางอ้วนน้อย*	<i>Habenaria dentata</i> (Sw.) Schltr.	Orchidoideae
20	นางอ้วนหนวดยาว*	<i>Habenaria hosseusii</i> Schltr.	Orchidoideae
21	นางอ้วนเล็ก*	<i>Habenaria malintana</i> (Blanco) Merrill.	Orchidoideae
22	นางอ้วนแก้มขี้*	<i>Habenaria rostellifera</i> Rchb.f.	Orchidoideae
23	เอื้องมรกต*	<i>Liparis sutepensis</i> Rolfe	Epidendroideae
24	แผ่นดินเย็น*	<i>Nervilia agogoana</i> Gaudich.	Epidendroideae
25	ใบบัวบก*	<i>Nervilia crocifomis</i> (Zoll. & Moritzi) Seidenf.	Epidendroideae
26	เอื้องพวงพลอย**	<i>Sarcoglyphis mirabilis</i> (Rchb.f.) Garay	Vandoideae
28	เอื้องหนวดพราหมณ์**	<i>Sidenfadenia mitrata</i> (Rchb.f.) Garay	Vandoideae
28	ขาวคง*	<i>Tropida curculigoides</i> Lindl.	Neottioideae
29	เข็มขาว**	<i>Vanda lilacina</i> Teijsm. & Binn.	Vandoideae
30	สามปอยหางปลา**	<i>Vanda liouvillei</i> Finet	Vandoideae

หมายเหตุ : * หมายถึง กล้วยไม้ดิน, ** หมายถึง กล้วยไม้อิงอาศัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่ามียี่กล้วยไม้ทั้งหมด 30 ชนิด สกุลที่พบสมาชิกมากที่สุดคือ สกุล *Dendrobium* และ *Habenaria* จำนวนสกุลละ 4 ชนิด รองลงมาคือสกุล *Cleisostoma* และ *Eulophia* พบสกุลละ 3 ชนิด ซึ่งมีความใกล้เคียงกับรายงานของ จูติพร พิทยาธุวิณี และคณะ (2548) ซึ่งสำรวจกล้วยไม้ในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พื้นที่โคกภูตาคา อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ซึ่งพบกล้วยไม้จำนวน 40 ชนิด และสกุล *Habenaria* พบจำนวนชนิดมากที่สุดเช่นเดียวกับการศึกษาครั้งนี้ แต่มีความหลากหลายของชนิดกล้วยไม้มากกว่าที่พบจากการสำรวจในอุทยานแห่งชาติภูเวียงครั้งนี้ ซึ่งอาจเป็นเพราะได้สำรวจเฉพาะบริเวณเส้นทางศึกษาธรรมชาติและเส้นทางศึกษาซากดึกดำบรรพ์ ซึ่งยังมีพื้นที่ป่าอีกมากที่ยังไม่ได้ศึกษา

การศึกษากครั้งนี้ไม่พบกล้วยไม้เตาภูเขา (*Vanilla aphylla* Blume) ที่มีรายงานไว้โดย ทวีศักดิ์ ธิติเมธาโรจน์ และคณะ (2544) เนื่องจากบริเวณที่ศึกษาเป็นป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณ ไม่มีบริเวณที่เป็นป่าดิบซึ่งเป็นนิเวศวิทยาของเตาภูเขาดังที่รายงานไว้ และการที่บริเวณศึกษามีนิเวศวิทยาส่วนใหญ่จึงทำให้มีความหลากหลายของชนิดกล้วยไม้้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ สมราน สุดดี (2546) ที่ศึกษาอนุกรมวิธานพืชวงศ์กล้วยไม้บริเวณอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีนิเวศวิทยาส่วนใหญ่เป็นป่าเต็งรังเช่นเดียวกัน และรายงานพบกล้วยไม้ทั้งหมดเพียง 37 ชนิด ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาครั้งนี้ แต่มีความแตกต่างจากความหลากหลายของชนิดกล้วยไม้ที่มีรายงานในอุทยานแห่งชาติภูเรือ จังหวัดเลย และอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีนิเวศวิทยาของป่าหลายแบบ ได้แก่ ป่าสน ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง พุ่มหญ้าและลานหิน เป็นต้น โดยทั้งสองพื้นที่ที่มีรายงานพบกล้วยไม้ 47 สกุล 112 ชนิด (วรชาติ โตแก้ว และคณะ, 2551) และ 56 สกุล 129 ชนิด (วรชาติ โตแก้ว และประนอม จันทร์ โนนทัย, 2552) ตามลำดับ

นอกจากนี้ยังพบว่ากล้วยไม้ม้าวิ่ง (*Doritis pulcherrima* Lindl.) ที่พบในอุทยานฯ มีลักษณะวิสัยเป็นกล้วยไม้ดินทั้งหมด แม้ว่าในอุทยานฯ จะมีหลายบริเวณที่มีพื้นที่เป็นลานหินซึ่งเป็นนิเวศวิทยาที่มักพบกล้วยไม้ชนิดนี้ในที่อื่นๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยจะพบม้าวิ่งเป็นกล้วยไม้อิงอาศัยบนหิน ดังที่มีรายงานในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พื้นที่โคกภูตาคา จังหวัดขอนแก่น (จูติพร พิทยาธุวิณี และคณะ, 2548) อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม จังหวัดชัยภูมิ (สมราน สุดดี, 2546) อุทยานแห่งชาติภูเรือ จังหวัดเลย (วรชาติ โตแก้ว และคณะ, 2551)

อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง (อ้อพร เขือกคล้ายและฉัตรชัย เงินแสงสรวย, 2551) และอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ (วรชาติ โตแก้ว และประนอม จันทร โธทัย, 2552) เป็นต้น ซึ่งเป็นอีกแห่งที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางพันธุกรรมของกล้วยไม้ในประเทศไทย

ถึงอย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของอุทยานแห่งชาติภูเวียง โดยมุ่งเน้นศึกษาบริเวณแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งศึกษาหาความรู้ที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม ซึ่งจะเป็นหากมีการศึกษาให้ครอบคลุมทั่วพื้นที่แล้วผู้ศึกษาเห็นว่าน่าจะเป็นพื้นที่อนุรักษ์อีกแห่งหนึ่งของประเทศที่มีความหลากหลายของชนิดกล้วยไม้และมีกล้วยไม้หายากหรือใกล้สูญพันธุ์ (ภาคผนวก ก.) อีกหลายชนิดที่รอการค้นพบ เพื่อหาแนวทางอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการสำรวจกล้วยไม้ในพื้นที่พบว่ากล้วยไม้แต่ละสกุลมีช่วงเวลาออกดอกที่แตกต่างกันมาก และมีแปรผันของช่วงเวลาออกดอกของกล้วยไม้ในพื้นที่ที่แตกต่างกันที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ซึ่งเป็นผลมาจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมในแต่ละสถานที่ในแต่ละปี ทำให้การสำรวจบางครั้งไม่พบตัวอย่างดอกที่จำเป็นต่อการนำมาวิเคราะห์หาชื่อวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง ทำให้ต้องเพิ่มจำนวนครั้งในการออกสำรวจ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

พื้นที่ในการศึกษามีบริเวณกว้าง และมีหลายเส้นทางหลายบริเวณ ซึ่งไม่สามารถดำเนินการสำรวจได้ครบครอบคลุมทุกพื้นที่ในเวลาที่ออกสำรวจแต่ละครั้ง ซึ่งมีเวลาจำกัดทั้งระยะเวลาและจำนวนครั้งในการออกพื้นที่ ทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่ครบถ้วนหรือสมบูรณ์เพียงพอ ดังนั้นการสำรวจแต่ละครั้งน่าจะเพิ่มจำนวนผู้ร่วมสำรวจและแบ่งพื้นที่ในแต่ละเส้นทางให้แก่กลุ่ม เพื่อให้สามารถศึกษาได้ครอบคลุมทุกบริเวณในระยะเวลาที่จำกัด